KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 24.9.2025 r.
COM(2025) 516 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Sprawozdanie z postępów w latach 2021–2024 we wdrażaniu instrumentu „Łącząc Europę” na lata 2021–2027

I. Wprowadzenie

W art. 22 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/1153 ustanawiającego instrument „Łącząc Europę” na lata 2021–2027[1] zobowiązano Komisję do przedstawiania sprawozdań z postępów zawierających informacje o wdrażaniu instrumentu „Łącząc Europę” (CEF) wraz z wyjaśnieniem, czy prace w poszczególnych sektorach przebiegają zgodnie z planem. Rozporządzenie w sprawie instrumentu CEF przyjęto w lipcu 2021 r., czyli sześć miesięcy po rozpoczęciu obowiązywania wieloletnich ram finansowych (WRF) na lata 2021–2027, a niniejsze pierwsze sprawozdanie z postępów obejmuje lata 2021–2024.

Instrument „Łącząc Europę” utworzono w celu budowy, rozwoju, modernizacji i ukończenia transeuropejskich sieci w sektorach transportu, energii i technologii cyfrowych. Sprawne połączenia transgraniczne są warunkiem koniecznym dobrego funkcjonowania jednolitego rynku UE. CEF sprzyja większej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz przyczynia się do realizacji długoterminowych zobowiązań UE w zakresie obniżenia emisyjności w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. Obecny program jest następcą programu „Łącząc Europę” na lata 2014–2020 (CEF1) realizowanego w poprzednich WRF. Budżet finansowy na realizację programu CEF na lata 2021–2027 (CEF2) wynosi 33,7 mld EUR.

CEF jest instrumentem zarządzanym centralnie. Jest on wdrażany z pomocą Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA) w sektorach transportu i energii oraz z pomocą Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Zdrowia i Cyfryzacji (HADEA) w sektorze cyfrowym. Opiera się on na konkurencji między projektami przedkładanymi przez promotorów projektów, takich jak zarządcy infrastruktury lub przedsiębiorstwa prywatne, podczas regularnych zaproszeń do składania wniosków w ramach CEF. Konkurencja ta zapewnia wysoką jakość przygotowania projektów i motywuje to ich terminowej realizacji. Taki model zarządzania gwarantuje, że środki z CEF służą priorytetom przewidzianym w rozporządzeniu. CEF jest wdrażany za pomocą wieloletnich programów prac, w których określa się harmonogram zaproszeń do składania wniosków, ich tematy, orientacyjny budżet oraz kryteria kwalifikacji i wyboru.

Transport:

W przypadku sektora **transportu** CEF wspiera projekty infrastrukturalne będące przedmiotem wspólnego zainteresowania związane z ukończeniem i modernizacją transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T), aby przyczynić się do rozwoju wydajnej, wzajemnie połączonej i multimodalnej transeuropejskiej sieci transportowej i infrastruktury na potrzeby inteligentnej, interoperacyjnej, zrównoważonej, sprzyjającej włączeniu społecznemu, dostępnej, bezpiecznej i chronionej mobilności. CEF ma również na celu dostosowanie części sieci TEN-T do infrastruktury transportowej podwójnego zastosowania, aby poprawić mobilność zarówno cywilną, jak i wojskową. Budżet przeznaczony na komponentu CEF – Transport na lata 2021–2027 wynosi 25,8 mld EUR. Łącznie 11,3 mld EUR przeznaczono dla krajów kwalifikujących się do otrzymania wsparcia z Funduszu

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1153 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające instrument „Łącząc Europę” i uchylające rozporządzenia (UE) nr 1316/2013 i (UE) nr 283/2014 (Tekst mający znaczenie dla EOG) (Dz.U. L 249 z 14.7.2021, s. 38).

Spójności, a 1,7 mld EUR na projekty dotyczące mobilności wojskowej podwójnego zastosowania.

Wieloletni program prac dotyczący komponentu CEF – Transport, przyjęty w sierpniu 2021 r.[2] i zmieniony w lipcu 2023 r.[3], obejmuje coroczne zaproszenia do składania wniosków na lata 2021–2024. Ze względu na ponadplanową liczbę wniosków w tych zaproszeniach, stopień zaawansowania projektów i rosnącą inflację po rosyjskiej inwazji na Ukrainę zmiana wieloletniego programu prac pozwoliła na skoncentrowanie całego budżetu dostępnego w obecnych WRF w zaproszeniach w ramach komponentu CEF – Transport na lata 2023 i 2024.

Energia:

Komponent CEF poświęcony sektorowi energetycznemu (**CEF – Energia**) ma na celu opracowanie projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i projektów będących przedmiotem wzajemnego zainteresowania w ramach polityki dotyczącej transeuropejskiej sieci energetycznej (TEN-E)[4], w celu dalszej integracji wewnętrznego rynku energii, zwiększenia interoperacyjności sieci ponad granicami i sektorami, ułatwienia dekarbonizacji gospodarki oraz zapewnienia bezpieczeństwa dostaw. Komponent CEF – Energia powinien również ułatwiać współpracę transgraniczną w dziedzinie energii, w tym w odniesieniu do projektów dotyczących energii odnawialnej. Komponent CEF – Energia dysponuje budżetem w wysokości 5,8 mld EUR na lata 2021–2027.

Pierwszy wieloletni program prac dotyczący komponentu CEF – Energia przyjęto w sierpniu 2021 r.[5] Został on zmieniony w październiku 2022 r.[6] w następstwie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, aby zapewnić pomoc techniczną na potrzeby dodatkowych badań niezbędnych do przyspieszenia synchronizacji systemu elektroenergetycznego państw bałtyckich z europejską siecią kontynentalną[7].

Zmienione rozporządzenie w sprawie transeuropejskiej infrastruktury energetycznej (TEN-E)[8] weszło w życie w 2022 r. Określono w nim wytyczne dotyczące polityki w zakresie transeuropejskiej sieci energetycznej oraz procedury kwalifikacji projektów będących

[2] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 5 sierpnia 2021 r. w sprawie finansowania instrumentu „Łącząc Europę" – sektor transportu oraz przyjęcia programu prac na lata 2021–2027, C(2021) 5763 final.
[3] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 25 sierpnia 2023 r. zmieniająca decyzję wykonawczą C(2021) 5763 w sprawie finansowania instrumentu „Łącząc Europę" – sektor transportu oraz przyjęcia programu prac na lata 2021–2027, C(2023) 4886 final.
[4] Jak określono w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej (Dz.U. L 152 z 3.6.2022, s. 45).
[5] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 6 sierpnia 2021 r. w sprawie finansowania sektora energetycznego w ramach instrumentu „Łącząc Europę" oraz przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2021–2027, C(2021) 5791 final.
[6] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 13 października 2022 r. zmieniająca decyzję wykonawczą C(2021) 5791 w sprawie finansowania sektora energetycznego w ramach instrumentu „Łącząc Europę" oraz przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2021–2027, C(2022) 7393 final.
[7] Zob. Finansowanie projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (europa.eu).
[8] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, zmiany rozporządzeń (WE) nr 715/2009, (UE) 2019/942 i (UE) 2019/943 oraz dyrektyw 2009/73/WE i (UE) 2019/944 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 347/2013 (Dz.U. L 152 z 3.6.2022, s. 45).

przedmiotem wspólnego zainteresowania (PWsZ) w obrębie UE i projektów będących przedmiotem wzajemnego zainteresowania (PWzZ) z państwami spoza UE[9]. Te PWsZ i PWzZ w zakresie infrastruktury stanowią jedną z dwóch kategorii projektów kwalifikujących się do finansowania w ramach komponentu CEF Energia (druga kategoria to projekty transgraniczne w dziedzinie energii odnawialnej).

Zmiana ta skutkowała dostosowaniem rozporządzenia w sprawie TEN-E do unijnego celu neutralności klimatycznej do 2050 r. i ograniczyła kwalifikowalność projektów dotyczących infrastruktury gazowej do projektów niezbędnych do zakończenia izolacji energetycznej Cypru i Malty. Wprowadzono również nowe kategorie projektów: morskie sieci elektroenergetyczne, projekty wodorowe i elektrolizery. W związku z tą zmianą w listopadzie 2023 r. przyjęto nową listę PWsZ i PWzZ, w której wskazano wybrane projekty w nowych kategoriach i uznano je za kwalifikujące się do finansowania w ramach CEF od 2024 r.[10]

W lutym 2024 r. przyjęto nowy wieloletni program prac na lata 2024–2027[11].

Technologie cyfrowe:

Przy budżecie w wysokości około 1,6 mld EUR komponent **CEF – Technologie cyfrowe** ma na celu przyczynienie się do wdrożenia bezpiecznych i chronionych sieci cyfrowych oraz systemów 5G o bardzo dużej przepustowości, zwiększenie odporności i przepustowości cyfrowych sieci szkieletowych na terytoriach UE poprzez połączenie ich z sąsiadującymi terytoriami oraz wspieranie cyfryzacji sieci transportowych i energetycznych. Komponent CEF – Technologie cyfrowe (2021–2027) ma inne cele i większy budżet niż poprzedni komponent CEF w sektorze telekomunikacji (CEF – Telecom) (2014–2020). Komponent CEF – Technologie cyfrowe skupia się na dotacjach na wdrożenie infrastruktury łączności cyfrowej o znaczeniu ogólnoeuropejskim, podczas gdy w ramach komponentu CEF Telecom przeznaczono 117 mln EUR na instrumenty finansowe wspierające wdrażanie infrastruktury szerokopasmowej, 130 mln EUR na program WiFi4EU, a pozostałą część budżetu na usługi cyfrowe (około 900 mln EUR).

Pierwszy wieloletni program prac w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe, obejmujący zaproszenia do składania wniosków w latach 2021–2023, został przyjęty w grudniu 2021 r.[12] i zmieniony w kwietniu 2023 r.[13] w celu uwzględnienia zmian

[9] PWzZ zostały wprowadzone w drodze zmiany rozporządzenia w sprawie TEN-E w 2022 r., a w 2024 r. po raz pierwszy kwalifikowały się do finansowania w ramach komponentu CEF Energia.

[10] Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2024/1041 z dnia 28 listopada 2023 r. zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 w odniesieniu do unijnej listy projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i projektów będących przedmiotem wzajemnego zainteresowania (Dz.U. L, 2024/1041, 8.4.2024).

[11] Załącznik do decyzji wykonawczej Komisji zmieniającej decyzję wykonawczą Komisji C(2022) 7393 z 1 lutego 2024 r. w sprawie finansowania sektora energetycznego w ramach instrumentu „Łącząc Europę” oraz w sprawie przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2021–2027, C(2024) 482 final.

[12] Załącznik do decyzji wykonawczej Komisji C(2021) 9463 z dnia 16 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania instrumentu „Łącząc Europę” – sektor cyfrowy oraz przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2021–2025. Wieloletni program prac na lata 2021–2023 – Instrument „Łącząc Europę” – Technologie cyfrowe| Kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy.

[13] Załącznik do decyzji wykonawczej Komisji C(2023) 2533 z dnia 19 kwietnia 2023 r. zmieniającej decyzję wykonawczą C(2021) 9463 w sprawie finansowania instrumentu „Łącząc Europę” – sektor cyfrowy oraz

w gotowości i zapotrzebowaniu zainteresowanych stron oraz bieżącego rozwoju sytuacji w priorytetach politycznych. Drugi wieloletni program prac komponentu CEF – Technologie cyfrowe (2024–2027) został przyjęty w październiku 2024 r.[14]

II. Zaproszenia do składania wniosków w latach 2021–2024

Transport:

Środki w ramach komponentu **CEF – Transport** przydziela się głównie w drodze corocznych zaproszeń do składania wniosków. Do tej pory ogłoszono i zakończono trzy coroczne zaproszenia do składania wniosków w ramach ogólnej puli środków i puli środków przeznaczonych na spójność, przy dostępnym budżecie w wysokości 19 mld EUR. Pula środków finansowych na mobilność wojskową (1,7 mld EUR) została w pełni rozdysponowana w ramach trzech zaproszeń do składania wniosków w latach 2021–2023. Ostatnie zaproszenie do składania wniosków w ramach puli ogólnej i puli środków poświęconych spójności (2,5 mld EUR) zamknięto w styczniu 2025 r., a obecnie trwa ewaluacja. Było to pierwsze zaproszenie do składania wniosków oparte na zmienionym rozporządzeniu w sprawie TEN-T[15], które weszło w życie w 2024 r.

W odpowiedzi na zaproszenia do składania wniosków widoczne było duże zainteresowanie ze strony promotorów projektów, a wskaźnik ponadplanowej liczby wniosków przekroczył niemal trzykrotnie dostępny budżet. Niczym niesprowokowana rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie ujawniła również potrzebę wspierania rozwoju cywilno-wojskowej infrastruktury transportowej w celu dostosowania się do nowej sytuacji geopolitycznej. Wpływ wzrostu cen energii i surowców oraz brak siły roboczej sprawiły, że potrzeby w zakresie finansowania zwiększyły się. W tym kontekście Komisja, w porozumieniu z Komitetem CEF, wykorzystała elastyczność przewidzianą w wieloletnim programie prac w odniesieniu do zaproszeń do składania wniosków z lat 2021 i 2022 (przyznając dodatkowe środki w wysokości do 20 % kwoty wskazanej w pierwotnym programie prac). Ponadto w lipcu 2023 r. dokonano zmiany w wieloletnim programie prac CEF na lata 2021–2027 w celu dalszej koncentracji całego budżetu dostępnego w obecnych WRF na potrzeby zaproszeń do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Transport na lata 2023 i 2024.

Część budżetu komponentu CEF – Transport przeznaczana jest na **instrument na rzecz infrastruktury paliw alternatywnych** (AFIF), który został ustanowiony jako instrument łączący dotacje w ramach CEF z instrumentami finansowymi zapewnianymi przez krajowe banki rozwoju lub banki komercyjne. Przy budżecie w wysokości 2,3 mld EUR AFIF jest poświęcony infrastrukturze na potrzeby paliw alternatywnych, takiej jak punkty ładowania, energia elektryczna pobierana z lądu przez statki cumujące, stacje tankowania wodoru itp.

przyjęcia programu prac na lata 2021–2025. Wieloletni program prac na lata 2021–2023 – Instrument „Łącząc Europę" – Technologie cyfrowe| Kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy.

[14] Załącznik do decyzji wykonawczej Komisji C(2024) 6891 z dnia 9 października 2024 r. w sprawie finansowania instrumentu „Łącząc Europę" – sektor cyfrowy oraz przyjęcia programu prac na lata 2024–2027.

[15] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1679 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej, zmieniające rozporządzenia (UE) 2021/1153 i (UE) nr 913/2010 oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1315/2013 (Dz.U. L, 2024/1679, 28.6.2024).

Wieloetapowe zaproszenie do składania wniosków w ramach AFIF z 2021 r. (pięć dat granicznych) zamknięto pod koniec 2023 r.

Drugie wieloetapowe zaproszenie do składania wniosków dotyczące AFIF, przy pozostałym budżecie w wysokości 1 mld EUR, ogłoszono w lutym 2024 r., z przewidzianymi trzema datami granicznymi co sześć miesięcy do początku 2026 r. Pierwszą datą graniczną był wrzesień 2024 r. Po tej dacie granicznej na 39 wybranych wniosków przyznano 421 mln EUR.

Tabela 1: ***Zaproszenia do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Transport na lata 2021–2023***

	Wnioski		Budżet			Wskaźnik ponadplanowych wniosków*
Pula środków	**Kwalifikowalne**	**Zakwalifikowane**	**Orientacyjny**	**Wnioskowany**	**Przydzielony**	
Ogólna	909	299	8,5 mld	30,7 mld	9,5 mld	3,6
Spójność	214	109	8,8 mld	19,6 mld	9 mld	2,2
AFIF	191	167	1,9 mld	2 mld	1,7 mld	1
Mobilność wojskowa	186	95	1,7 mld	5 mld	1,7 mld	2,9
Suma całkowita	1 454	631	20,3 mld	56,8 mld	21,5 mld	2,8

(*) Wskaźnik ponadplanowych wniosków: wnioskowane finansowanie podzielone przez orientacyjny budżet w ramach zaproszenia do składania wniosków.

Energia:

Budżet komponentu **CEF – Energia** jest przydzielany w ramach różnych zaproszeń do składania wniosków: (i) zaproszenie do składania wniosków dla projektów dotyczących infrastruktury energetycznej (pierwotnie tylko w odniesieniu do PWsZ, ale od 2024 r. PWzZ również się kwalifikują) oraz (ii) zaproszenia do składania wniosków dotyczących współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej, które obejmują zaproszenie do składania wniosków dotyczące badań przygotowawczych oraz zaproszenie do składania wniosków dotyczące badań i prac technicznych.

Zaproszenie do składania wniosków dotyczące PWsZ w ramach CEF odbywa się co roku, a jego orientacyjny budżet wynosi 785 mln EUR na 2021 r., 800 mln EUR na 2022 r., 750 mln EUR na 2023 r. i 850 mln EUR na 2024 r. W zaproszeniach do składania wniosków dotyczących PWsZ w ramach CEF odnotowano wysokie wskaźniki składanych wniosków, a w odpowiedzi na odpowiednie wnioski o finansowanie przyznano dotacje o wartości 95 % orientacyjnych budżetów przewidzianych dla tych zaproszeń.

Tabela 2: ***Zaproszenia do składania wniosków dotyczące PWsZ w ramach komponentu CEF – Energia na lata 2021–2024***

	Wnioski		Budżet			Wskaźnik ponadplanowych wniosków*
Rok	**Kwalifikowalne**	**Zakwalifikowane**	**Orientacyjny**	**Wnioskowany**	**Przydzielony**	
2021	11	5	785 mln	1,3 mld	1 mld	1,66
2022	19	8	800 mln	1,3 mld	601 mln	1,68
2023	11	8	750 mln	1,3 mld	566 mln	1,67
2024	70	41	850 mln	3,1 mld	1,25 mld	3,67

Suma całkowita	111	21	3,2 mld	7 mld	3,5 mld	2,20

(*) Wskaźnik ponadplanowych wniosków: wnioskowane finansowanie podzielone przez orientacyjny budżet w ramach zaproszenia do składania wniosków.

W zaproszeniu do składania wniosków z 2021 r. przydzielono kwotę wyższą niż pierwotnie przewidywano w orientacyjnym budżecie tego zaproszenia. Chociaż w kolejnych zaproszeniach do składania wniosków w latach 2022 i 2023 odnotowano ponadplanową liczbę wniosków, Komisja przydzieliła nieco niższe kwoty, niż przewidziano w pierwotnych budżetach przewidzianych na te zaproszenia. Wynika to z rygorystycznej kwalifikacji projektów z uwzględnieniem stopnia zaawansowania, a co za tym idzie prawdopodobieństwa ich realizacji, adekwatności złożonych wniosków w odniesieniu do kryteriów wyboru oraz uzasadnienia potrzeb w zakresie finansowania (występowanie luki w finansowaniu, której nie można było zlikwidować bez finansowania w ramach CEF).

Zaproszenie do składania wniosków z 2024 r., którego orientacyjny budżet wynosił 850 mln EUR, zostało otwarte w kwietniu 2024 r. i zamknięte w październiku 2024 r., a w jego następstwie przyznano 1 250 mln EUR w odpowiedzi na 41 z 70 kwalifikujących się wniosków.

Zaproszenia do składania wniosków dotyczące współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej

Od 2021 r. zorganizowano pięć zaproszeń do składania wniosków dotyczących **współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej**: trzy zaproszenia do składania wniosków dotyczące badań przygotowawczych (2021 r., 2022 r. i 2023 r.) oraz dwa zaproszenia do składania wniosków dotyczące badań i prac technicznych (2022 r., 2023 r.). W przypadku badań przygotowawczych pierwsze zaproszenie do składania wniosków przyciągnęło raczej niewielką liczbę wniosków ze względu na nowatorski charakter tego segmentu programu. Wskaźnik finansowania znacznie się poprawił w ciągu następnych dwóch lat, choć nadal pozostaje skromny, co pokazuje, jak długo trwa proces tworzenia się listy projektów spełniających kryteria.

Tabela 3: ***Zaproszenia do składania wniosków dotyczące współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej w ramach komponentu CEF – Energia w latach 2021–2023***

	Wnioski		**Budżet**			**Wskaźnik ponadplanowych wniosków***
Rok	**Kwalifikowalne**	**Zakwalifikowane**	**Orientacyjny**	**Wnioskowany**	**Przydzielony**	
2021	3	2	1 mln	473 944	298 944	0,5
2022	5	3	31 mln	44 mln	22 mln	1,42
2023	10	9	51 mln	74 mln	68 mln	1,45
Suma całkowita	18	14	83 mln	118 mln	91 mln	1,43

(*) Wskaźnik ponadplanowych wniosków: wnioskowane finansowanie podzielone przez orientacyjny budżet w ramach zaproszenia do składania wniosków.

Trzecie zaproszenie do składania wniosków dotyczące badań i prac technicznych w ramach współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej, o orientacyjnym budżecie w wysokości 80 mln EUR, otwarto w październiku 2024 r. i zamknięto w styczniu 2025 r. W 2024 r. zaprzestano organizowania zaproszeń do składania wniosków dotyczących badań przygotowawczych w ramach współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej.

Technologie cyfrowe:

Pierwsze trzy zaproszenia do składania wniosków (2021 r., 2022 r. i 2023 r.) dotyczyły łączności szkieletowej na potrzeby cyfrowego komponentu Global Gateways, sieci 5G i chmury brzegowej dla inteligentnych społeczności, zasięgu sieci 5G wzdłuż korytarzy transportowych oraz sieci szkieletowych dla ogólnoeuropejskich federacji chmury obliczeniowej. Zaproszenia te ujawniły wysokie zainteresowanie niektórymi tematami (kable podmorskie) oraz niższe zainteresowanie innymi (takie jak korytarze 5G ze względu na obecny brak gotowości rynkowej). Doprowadziło to do dynamicznego dostosowania programu prac i alokacji zasobów poprzez skoncentrowanie zasobów na odpornej i suwerennej łączności o wysokiej przepustowości w UE i na arenie międzynarodowej. Stanowiło to cenny wkład w drugi program prac komponentu CEF – Technologie cyfrowe (2024–2027).

Tabela 4: ***Zaproszenia do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe w latach 2021–2023***

	Wnioski		Budżet			Wskaźnik ponadplanowych wniosków*
Rok	Kwalifikowalne	Zakwalifikowane	Orientacyjny	Wnioskowany	Przydzielony	
2021	51	38	258 mln	555 mln	151 mln	2,15
2022	63	38	277 mln	923 mln	260 mln	3,33
2023	70	52	241 mln	578 mln	273 mln	2,39
Suma całkowita	184	128	776 mln	2,056 mld	684 mln	2,64

(*) Wskaźnik ponadplanowych wniosków: wnioskowane finansowanie podzielone przez orientacyjny budżet w ramach zaproszenia do składania wniosków.

III. Główne obszary inwestycji

Transport:

Zgodnie z art. 3 ust. 2 lit. a) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie CEF komponent **CEF – Transport** musi przyczyniać się do opracowania wydajnych, wzajemnie połączonych i multimodalnych transeuropejskich sieci transportowych oraz infrastruktury na potrzeby inteligentnej, interoperacyjnej, zrównoważonej, sprzyjającej włączeniu społecznemu, dostępnej, bezpiecznej i chronionej mobilności.

Art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że 60 % budżetu finansowego instrumentu CEF należy przeznaczyć na realizację **celów klimatycznych**. W przypadku komponentu CEF – Transport ten cel został przekroczony, ponieważ 79 % finansowania tego instrumentu przeznacza się na zrównoważony transport. Zainwestowano w zelektryfikowaną infrastrukturę kolejową, w tym powiązane podsystemy sterowania ruchem (ERTMS), w żeglugę śródlądową i transport multimodalny oraz w rozwój infrastruktury dla pojazdów bezemisyjnych. Z CEF finansowane są również środki kompensacyjne związane z projektami infrastrukturalnymi (ponowne zalesianie, specjalna infrastruktura pozwalająca na zachowanie ciągłości siedlisk przyrodniczych lub tworzenie korytarzy umożliwiających zwierzętom bezpieczne przejście). Ponadto w zaproszeniu do składania wniosków z 2023 r. wprowadzono element „uodporniania na zmianę klimatu”, który zakłada uwzględnianie środków z zakresu

łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej podczas opracowywania projektów infrastrukturalnych.

Inwestycje według rodzaju transportu

W ramach CEF w latach 2021–2024 na europejską infrastrukturę transportową przeznaczono kwotę ponad 21 mld EUR. Większość tych inwestycji dotyczy projektów **kolejowych**, na które przekazano ponad 15 mld EUR. Inwestycje w tej kategorii obejmują zarówno budowę i modernizację torów kolejowych, jak i wdrożenie europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS).

Ponadto komponent CEF – Transport wspiera proces usprawniania transportu **wodnego** dzięki przeznaczeniu kwoty ponad 2 mld EUR na porty morskie i śródlądowe, śródlądowe drogi wodne, cyfryzację (systemy monitorowania i informacji o ruchu statków, tj. VTMIS, i usługi informacji rzecznej, tj. RIS) oraz modernizację terminali portowych. Za pomocą komponentu CEF – Transport finansuje się również projekty **drogowe**, takie jak budowa i modernizacja dróg TEN-T oraz rozwój bezpiecznych i chronionych parkingów i inteligentnych systemów transportowych (ITS). Jeżeli chodzi o transport **lotniczy** w ramach CEF finansuje się zarządzanie ruchem lotniczym (badania z zakresu zarządzania ruchem lotniczym w jednolitej europejskiej przestrzeni powietrznej – SESAR) oraz modernizację portów lotniczych (w ramach mobilności wojskowej). Ponadto komponent CEF – Transport wspiera usprawnienia infrastrukturalne we wszystkich rodzajach transportu w celu ułatwienia mobilności zasobów wojskowych. Dodatkowo 1,38 mld EUR przeznaczono na **infrastrukturę paliw alternatywnych**, z czego najwyższą kwotę przekazano na ładowanie pojazdów drogowych, a następnie na statki i statki powietrzne podczas postoju.

Tabela 5: ***Inwestycje w ramach komponentu CEF –Transport według rodzaju transportu (2021–2024, w mln EUR)***[16]

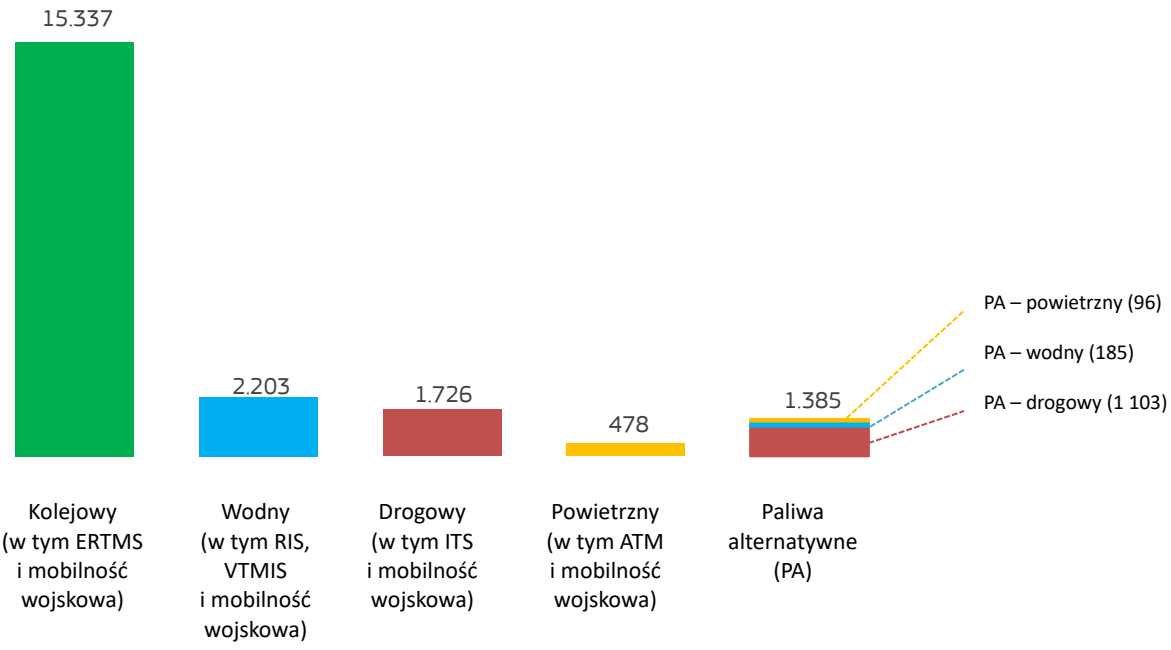

[16] Z wyłączeniem przygotowywanych umów o udzielenie dotacji.

Większość środków z CEF (80 %) przeznacza się na projekty dotyczące sieci bazowej TEN-T, 13 % na sieć kompleksową TEN-T, a 7 % na projekty, których nie można powiązać z określoną częścią sieci TEN-T, ale które są ważne dla jej ukończenia (np. SESAR, ITS, komponenty pokładowe ERTMS itp.).

Połączenia transgraniczne

Komponent CEF – Transport wspiera połączenia transgraniczne w celu zapewnienia niezakłóconych podróży w UE, a 78 % środków z tego komponentu przeznacza się na projekty dotyczące połączeń transgranicznych lub brakujących połączeń, multimodalności, budowy infrastruktury paliw alternatywnych oraz harmonizacji systemów zarządzania ruchem. Sfinansowano również pięć sztandarowych projektów transgranicznych (tunel Lyon–Turyn, tunel bazowy Brenner, tunel pod cieśniną Bełt Fehmarn, Rail Baltica i projekt Sekwana–Skalda) wraz z odpowiednimi trasami dojazdowymi.

Wykres 1: ***Wsparcie dla połączeń transgranicznych w ramach CEF – Transport***

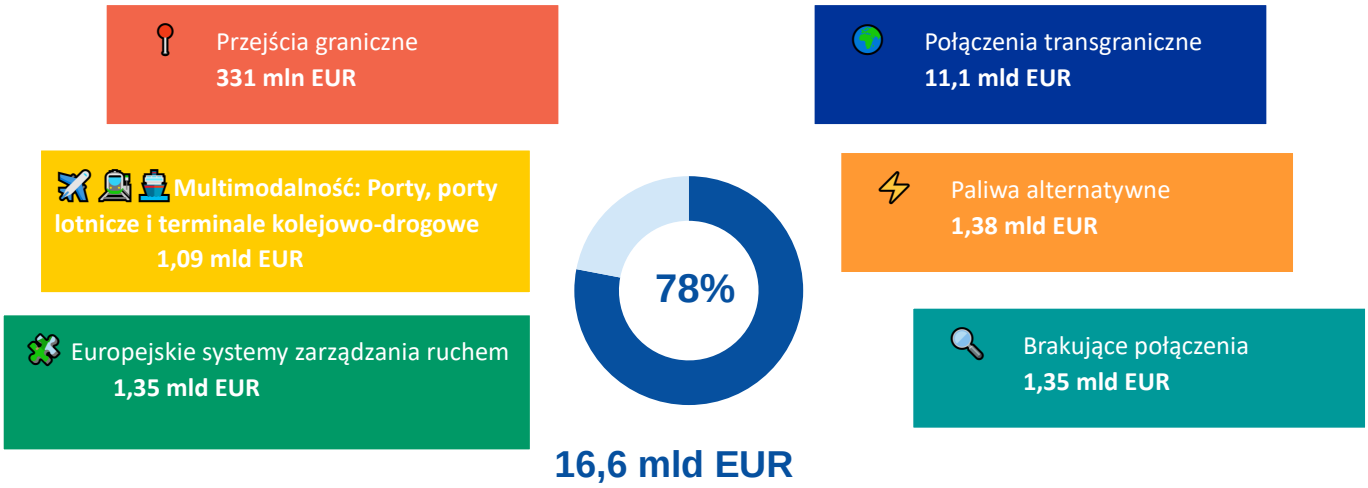

z całkowitego budżetu komponentu CEF – Transport w wysokości 21,2 mld EUR

Większość projektów transgranicznych umożliwia ulepszenie istniejących lub stworzenie nowych połączeń kolejowych, lecz instrument CEF wspiera również połączenia w ramach żeglugi śródlądowej oraz kilka odcinków dróg. Na przykład główne wąskie gardło na Dunaju w korytarzu Ren/Moza-Men-Dunaj między Straubing a Vilshofen w południowych Niemczech otrzymało wsparcie z instrumentu CEF na zwiększenie głębokości i przepustowości szlaku żeglownego.

Infrastruktura paliw alternatywnych

W ramach komponentu CEF – Transport wspiera się rozwój infrastruktury paliw alternatywnych, przeznaczając kwotę ponad 1,38 mld EUR – głównie na projekty dotyczące budowy stacji ładowania na drogach TEN-T i punktów ładowania pojazdów elektrycznych. Finansuje się również instalację umożliwiającą pobieranie energii elektrycznej lądu przez statki cumujące, elektryfikację operacji naziemnych portów lotniczych oraz stacje tankowania wodoru.

Od 2021 r. wzdłuż transeuropejskiej sieci transportowej uruchomiono około 1 500 punktów dostaw paliw alternatywnych, głównie dla pojazdów lekkich. Oczekuje się, że w ramach wybranych do tej pory projektów powstanie ponad 25 000 punktów dostaw dla pojazdów lekkich i prawie 2 000 punktów dostaw dla pojazdów ciężkich. Portfel projektów dotyczących paliw alternatywnych przyczyni się również do dekarbonizacji działalności w 63 europejskich portach lotniczych oraz do wprowadzenia ładowania statków z lądu w 28 portach europejskich.

Mapa 1: ***Infrastruktura umożliwiająca ładowanie paliw alternatywnych wspierana w ramach komponentu CEF – Transport (2021–2024)***

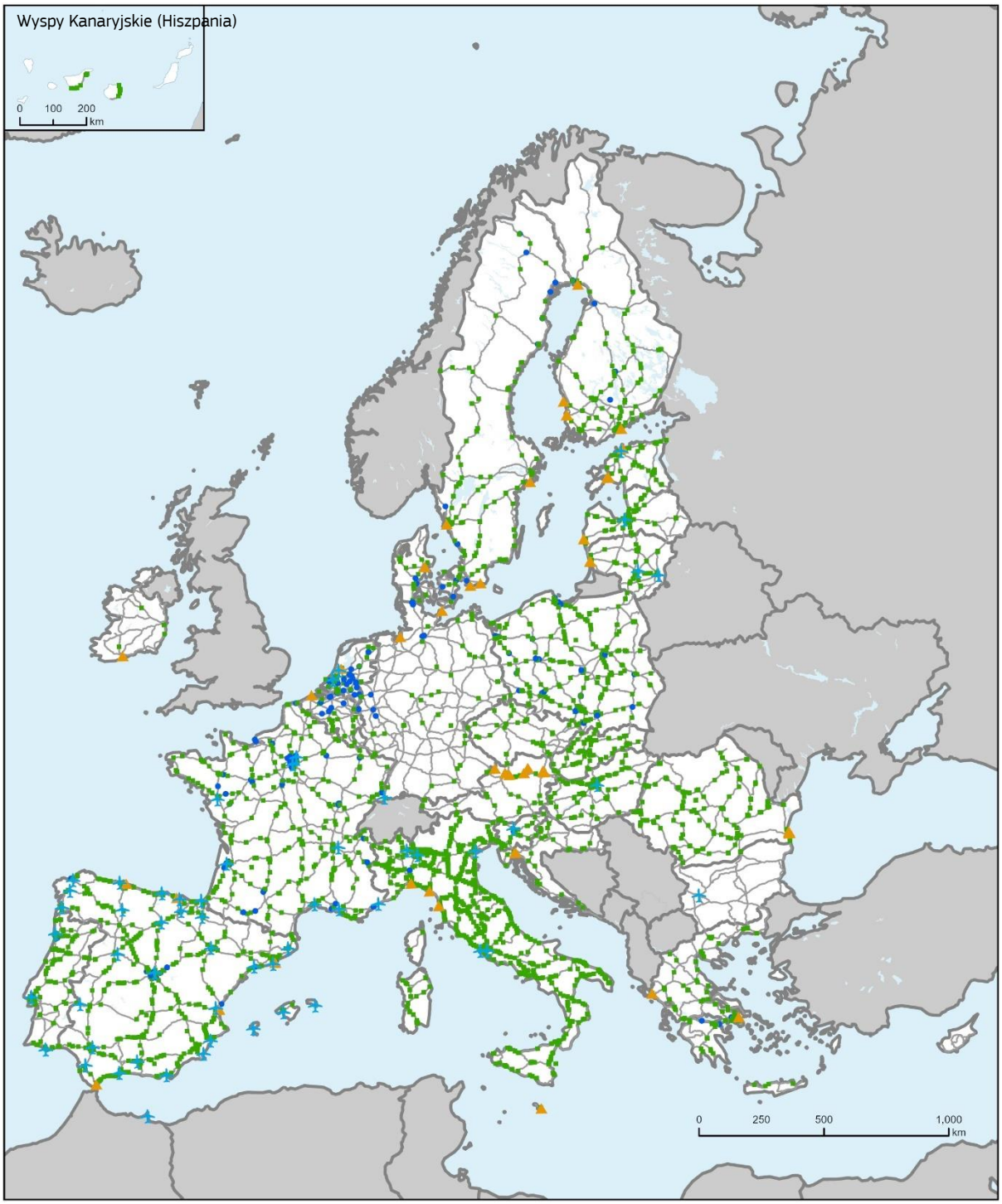

Cyfryzacja transportu

Komponent CEF – Transport wspiera cyfryzację europejskiego transportu poprzez specjalne zaproszenia do składania wniosków koncentrujące się na inteligentnej i interoperacyjnej mobilności w ramach ogólnej puli środków i puli środków przeznaczonych na spójność. W wyniku tych zaproszeń do składania wniosków 93 projekty otrzymały finansowanie w wysokości przekraczającej 1,4 mld EUR. Prawie połowę tej kwoty przeznaczono na projekty ERTMS (46 %), a w dalszej kolejności na projekty SESAR (23 %) i ITS (17 %). 13 % środków otrzymały projekty obejmujące pozostałe systemy, np. elektroniczne informacje dotyczące transportu towarowego (eFTI), RIS, europejski system morskich pojedynczych punktów kontaktowych (EMSWe) oraz VTMIS.

Bezpieczniejszy transport

W ramach komponentu CEF – Transport wspiera się bezpieczeństwo ruchu drogowego poprzez budowę bezpiecznych i chronionych parkingów, likwidację przejazdów kolejowych, poprawę dostosowania dróg ze względów bezpieczeństwa oraz wdrożenie ITS. Na 58 projektów dotyczących bezpieczeństwa ruchu drogowego przeznaczono 3 mld EUR.

Mobilność wojskowa

Jednym ze szczegółowych celów komponentu CEF – Transport jest dostosowanie części sieci TEN-T do podwójnego zastosowania, poprawiając zarówno mobilność cywilną, jak i wojskową. Powinno to sprawić, że w przypadku kryzysu możliwe będzie szybkie przemieszczenie się personelu i sprzętu wojskowego na dużą skalę w całej UE. W ramach trzech zaproszeń do składania wniosków dotyczących mobilności wojskowej (2021 r., 2022 r. i 2023 r.) wybrano łącznie 95 projektów w 21 państwach członkowskich. Ich rozmieszczenie geograficzne w UE jest dość zrównoważone, a na wschodniej flance występuje odpowiednie zagęszczenie projektów. 45 % tych środków przeznaczono na projekty kolejowe (np. na modernizację mostów kolejowych, budowę odcinków torów o małej prędkości dla dłuższych i cięższych pociągów, zwiększenie minimalnej wysokości tuneli), 34 % na projekty drogowe (np. modernizację odcinków dróg i mostów), 7 % na projekty poświęcone portom lotniczym (np. w celu zwiększenia zdolności operacyjnej i dostępności), a pozostałe środki finansowe przeznaczono na projekty w portach i terminalach (np. w celu zwiększenia przepustowości i połączeń).

CEF umożliwia finansowanie **elementów synergicznych** odnoszących się do innego sektora instrumentu „Łącząc Europę” (do 20 % kosztów kwalifikowalnych). W przypadku komponentu CEF – Transport elementy synergiczne, dotyczące głównie infrastruktury związanej z energią, finansowane są w 34 projektach, na które przeznaczono 64 mln EUR środków z CEF. Na przykład w 20 projektach planuje się instalację stacji tankowania wodoru i elektrolizerów, natomiast w 8 projektach planowana jest instalacja paneli fotowoltaicznych w portach lotniczych, portach i terminalach kolejowo-drogowych.

Komponent CEF – Transport funkcjonuje również jako uzupełnienie programu **„Horyzont Europa”**, na przykład w odniesieniu do tworzenia ekologicznych lotnisk. Podczas gdy w ramach CEF wspiera się infrastrukturę paliw alternatywnych i dostęp dla transportu publicznego, w ramach programu „Horyzont Europa” finansuje się innowacyjne

energooszczędne lub nowe cyfrowe i zautomatyzowane rozwiązania w zakresie funkcjonowania portów lotniczych[17].

Energia:

Od 2021 r. podczas zaproszeń do składania wniosków dotyczących PWsZ wpłynęły wnioski z pięciu różnych kategorii projektów (energia elektryczna, gaz, infrastruktura transportu CO_2, inteligentne sieci elektroenergetyczne, wodór i elektrolizery).

W zaproszeniu do składania wniosków z 2021 r. energia elektryczna była najistotniejszą kategorią projektów, a trzy dotacje na prace w tym zakresie stanowiły 92 % przydzielonych środków UE. W zaproszeniu do składania wniosków z 2022 r. energia elektryczna ponownie była najważniejszą kategorią, która odpowiadała 52 % przydzielonych środków UE (64 %, jeśli wziąć pod uwagę inteligentne sieci elektroenergetyczne). W zaproszeniu do składania wniosków z 2023 r. infrastruktura transportowa CO_2 była największą kategorią, obejmującą 80 % projektów, którym przydzielono środki UE. W zaproszeniu do składania wniosków z 2024 r. energia elektryczna (w tym sieci przesyłowe energii morskiej i magazynowanie) ponownie stanowiła najistotniejszą kategorię, w ramach której przydzielono 57 % finansowania UE (59 %, jeśli uwzględnić inteligentne sieci elektroenergetyczne).

W latach 2021–2024 w ramach zaproszeń do składania wniosków dotyczących PWsZ wsparto 62 projekty kwotą 3,5 mld EUR ze środków komponentu CEF – Energia: 43 z nich to badania, na które przeznaczono środki w wysokości prawie 431 mln EUR, a pozostałe 19 to prace, które otrzymały finansowanie w wysokości ponad 3 mld EUR. W ramach zaproszeń do składania wniosków dotyczących współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej wsparto również 14 projektów (z których 12 to badania, a 2 prace) finansowaniem w wysokości 91,2 mln EUR.

Wykres 2***: Portfel instrumentu komponentu CEF – Energia według kategorii (2021–2024)***

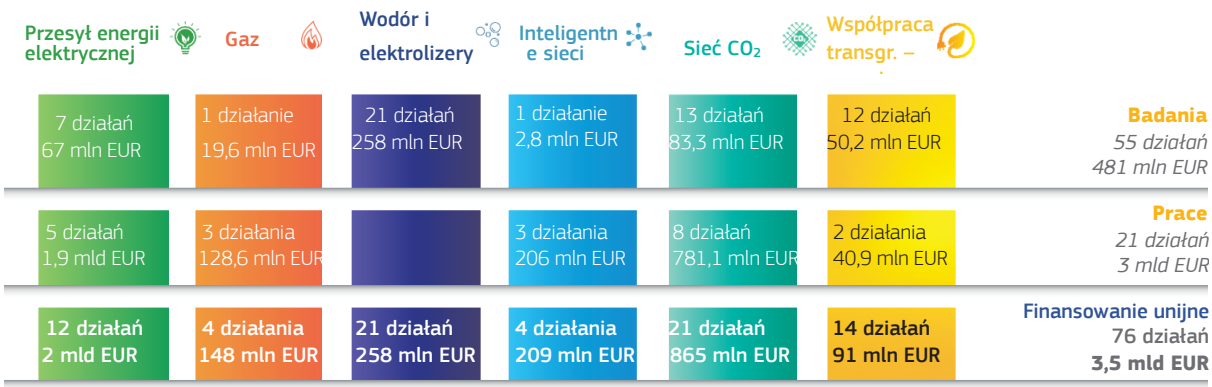

Energia elektryczna i inteligentne sieci elektroenergetyczne

W ramach CEF wsparto 16 projektów dotyczących energii elektrycznej na kwotę ponad 2 mld EUR. Istotne projekty, które otrzymały dotacje na prace, obejmują: połączenie międzysystemowe EuroAsia między Grecją a Cyprem (658 mln EUR, 2021 r.), dodatkowe

[17] Zapewnienie konkurencyjnych i zrównoważonych portów lotniczych

elementy infrastruktury niezbędne do synchronizacji państw bałtyckich z kontynentalnym systemem elektroenergetycznym (166 mln EUR, 2021 r.),połączenie międzysystemowe ELMED między Sycylią a Tunezją (308 mln EUR, 2022 r.) oraz wyspa energetyczna Bornholm (645 mln EUR, 2024 r.).

Dodatkowo dzięki CEF cztery działania w zakresie inteligentnych sieci elektroenergetycznych w ramach czterech różnych PWsZ otrzymały wsparcie w wysokości 209 mln EUR. Największa dotacja na prace wyniosła 100 mln EUR z przeznaczeniem na cyfryzację sieci dystrybucji energii w Bawarii i w Czechach.

Sieć CO_2

W ramach CEF wsparto 21 projektów dotyczących infrastruktury transportu CO_2 środkami o wartości 864 mln EUR. Największa dotacja na prace wyniosła 161 mln EUR na pierwszą fazę kolektora CO_2 w Dunkierce.

Finansowanie w ramach CEF krytycznej infrastruktury transgranicznej na potrzeby sieci i składowania CO_2 w dużym stopniu uzupełnia program „Horyzont Europa", który wspiera projekty badawcze mające na celu zbadanie wykonalności nowych technologii na potrzeby przemysłowego zarządzania emisjami dwutlenku węgla oraz wykazanie wykonalności technologii z technologicznego i ekonomicznego punktu widzenia[18].

Gaz ziemny

W ramach CEF wsparto cztery projekty dotyczące gazu o wartości 148 mln EUR. Największa dotacja na prace wyniosła 78 mln EUR i dotyczyła magazynowania gazu w Bułgarii. Ogólnie rzecz biorąc, chociaż projekty dotyczące gazu ziemnego stanowiły znaczną część finansowania przyznanego w ramach CEF I (1 454 mln EUR), ich udział zmniejszył się w ramach CEF II – głównie dlatego, że po zmianie rozporządzenia w sprawie TEN-E nie kwalifikują się one już do finansowania w ramach komponentu CEF – Energia.

Wodór

W ramach CEF wsparto 21 projektów dotyczących wodoru, z których wszystkie dotyczyły badań, na kwotę 258 mln EUR. Największa dotacja w wysokości 33 mln EUR została przeznaczona na hiszpański szkieletowy projekt dotyczący wodoru.

Transgraniczne odnawialne źródła energii

W ramach komponentu CEF – Energia wspiera się finansowo pięć transgranicznych projektów dotyczących energii ze źródeł odnawialnych, które obejmują osiem różnych państw członkowskich, oraz cztery inne projekty, które nie mają statusu projektów dotyczących współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej, wraz z badaniami przygotowawczymi. Do 2024 r. przyznano finansowanie w wysokości 91 mln EUR na 14 projektów, z których 12 dotyczyło badań technicznych i przygotowawczych, a 2 – prac. Projekty obejmują różne technologie energii odnawialnej, takie jak morska i lądowa energia wiatrowa lub fotowoltaika, oraz zastosowania energetyczne, takie jak systemy ciepłownicze lub produkcja wodoru odnawialnego.

[18] Przemysłowe zarządzanie emisjami dwutlenku węgla: interaktywne historie. Przemysłowe zarządzanie emisjami dwutlenku węgla finansowane przez Unię Europejską

W przypadku CEF Energia **elementy synergiczne** dotyczą głównie infrastruktury transportowej, takiej jak nabrzeża i instalacje na potrzeby załadunku statków. W związku z rosnącym stopniem zaawansowania projektów z kategorii infrastruktury energetycznej objętych nowym rozporządzeniem w sprawie TEN-E, w szczególności inteligentnych sieci elektroenergetycznych i wodorowych, oczekuje się dalszych synergii z komponentem transportowym i cyfrowym. W sektorze transgranicznych odnawialnych źródeł energii pojawiające się projekty koncentrują się na całych łańcuchach wartości wodoru, od wytworzenia do wykorzystania, w sektorach takich jak przemysł i transport.

Technologie cyfrowe:

Dzięki finansowaniu projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania i koncentrowaniu na połączeniach transgranicznych komponent CEF – **Technologie cyfrowe** pełni rolę katalizatora ogólnounijnego ekosystemu łączności cyfrowej. W następstwie pierwszych trzech zaproszeń do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe finansuje się obecnie 117 projektów obejmujących główne tematy określone poniżej, na które przeznaczono łączny budżet w wysokości ponad 640 mln EUR.

Łączność szkieletowa na potrzeby cyfrowych bram globalnych

Komponent CEF – Technologie cyfrowe wspiera budowę nowych lub znaczącą modernizację istniejących sieci szkieletowych, w tym podmorskich kabli, w państwach członkowskich i między nimi oraz między UE a państwami trzecimi. Od 2021 r. komponent CEF – Technologie cyfrowe zapewnia wsparcie finansowe na potrzeby 51 projektów w ramach cyfrowego komponentu Global Gateways na łączną kwotę 420 mln EUR.

Projekty te w znacznym stopniu przyczyniają się do wzmocnienia globalnych połączeń między **Europą a Afryką** (np. projekty Medusa Africa lub Canalink-Morocco), **Bliskim Wschodem** (np. projekt BlueMed East) i **Azją** (łączność z Arktyką) oraz do konsolidacji połączeń między państwami członkowskimi w regionie Morza Śródziemnego, Atlantyku, Morza Bałtyckiego i Europy kontynentalnej (w tym w Europie Środkowo-Wschodniej). Projekty te wspierają również łączność **w najbardziej oddalonych regionach** Europy oraz **w krajach i terytoriach zamorskich**, takich jak Ocean Spokojny (np. projekt NUANUA), Karaiby (np. projekt BCA), Wyspy Kanaryjskie (np. projekt PENCAN-X) oraz obszar Azorów–Madery (np. projekt Atlantyk CAM).

Wszyscy beneficjenci tych dotacji w ramach CEF są **podmiotami kontrolowanymi przez UE**, a przewody, które zostaną zainstalowane, wytwarza się z wykorzystaniem bezpiecznej technologii. Oprócz zagwarantowania bezpiecznej transmisji terabajtów danych na sekundę prawie wszystkie finansowane kable obejmują **inteligentne technologie**, które działają jak duże czujniki geograficzne do monitorowania pobliskich działań, pełniąc rolę systemów wczesnego ostrzegania w celu ochrony własnej infrastruktury.

Drugi program prac komponentu CEF – Technologie cyfrowe na lata 2024–2027 przewiduje dodatkowe 542 mln EUR na współfinansowanie projektów w zakresie łączności szkieletowej. Łączne inwestycje UE w tę infrastrukturę krytyczną w obecnych ramach finansowych wyniosą prawie 1 mld EUR.

Mapa 2: ***Projekty w ramach CEF na potrzeby cyfrowych bram globalnych***

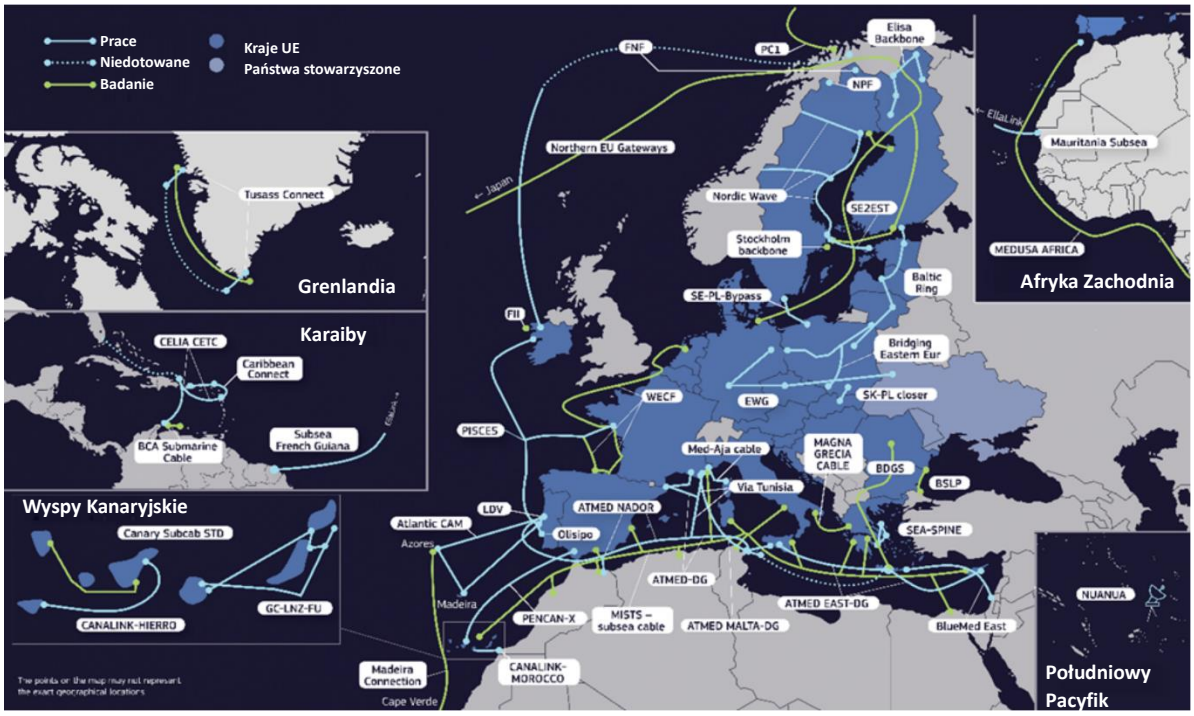

Systemy 5G na obszarach, na których występują podmioty stymulujące rozwój społeczno-gospodarczy

Od 2021 r. w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe zapewnia się wsparcie finansowe o łącznej wysokości 128 mln EUR dla 41 projektów na rzecz szybkiego wdrożenia i wykorzystania **sieci 5G na rzecz inteligentnych społeczności**. Finansowane projekty obejmują infrastrukturę 5G z **przetwarzaniem brzegowym**, koncentrując się na **samodzielnej sieci 5G**, umożliwiając innowacyjne zastosowania, takie jak zdalna chirurgia, wirtualna rzeczywistość na potrzeby uczenia się, monitorowanie za pomocą dronów i inne.

Mapa 3: ***Projekty 5G na rzecz inteligentnych społeczności***

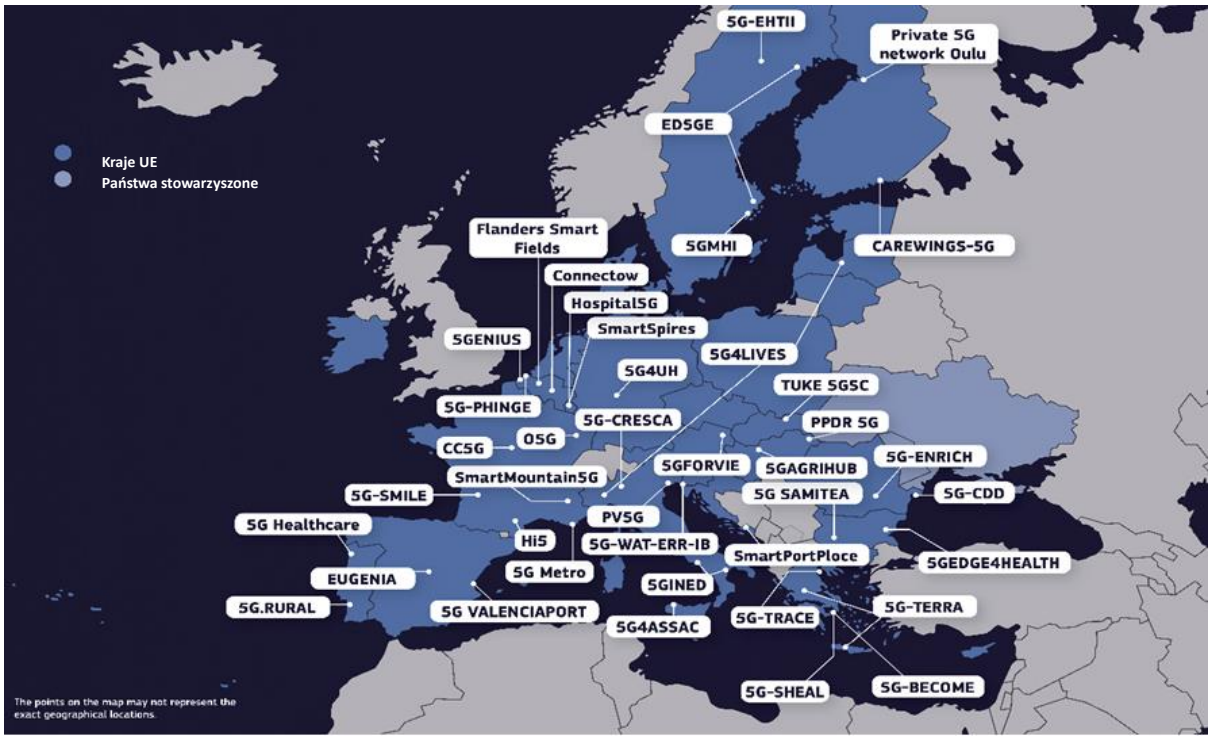

Zasięg sieci 5G wzdłuż głównych korytarzy transportowych

Od 2021 r. w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe udziela się wsparcia finansowego 25 projektom (prace i badania) na rzecz nieprzerwanego zasięgu sieci 5G wzdłuż transgranicznych korytarzy transportowych na łączną kwotę 93 mln EUR. W dwunastu spośród tych projektów wdraża się samodzielną infrastrukturę 5G wzdłuż korytarzy transgranicznych sieci TEN-T, takich jak autostrady, linie kolejowe lub szlaki morskie, zapewniając tym samym niezakłóconą interoperacyjność krajowych systemów 5G. Infrastruktura 5G wzdłuż takich korytarzy umożliwi szeroki zakres połączonych i zautomatyzowanych usług w zakresie mobilności dla pojazdów, kierowców, pasażerów i innych istotnych podmiotów.

Mapa 4: ***Projekty dotyczące zasięgu sieci 5G wzdłuż głównych szlaków transportowych***

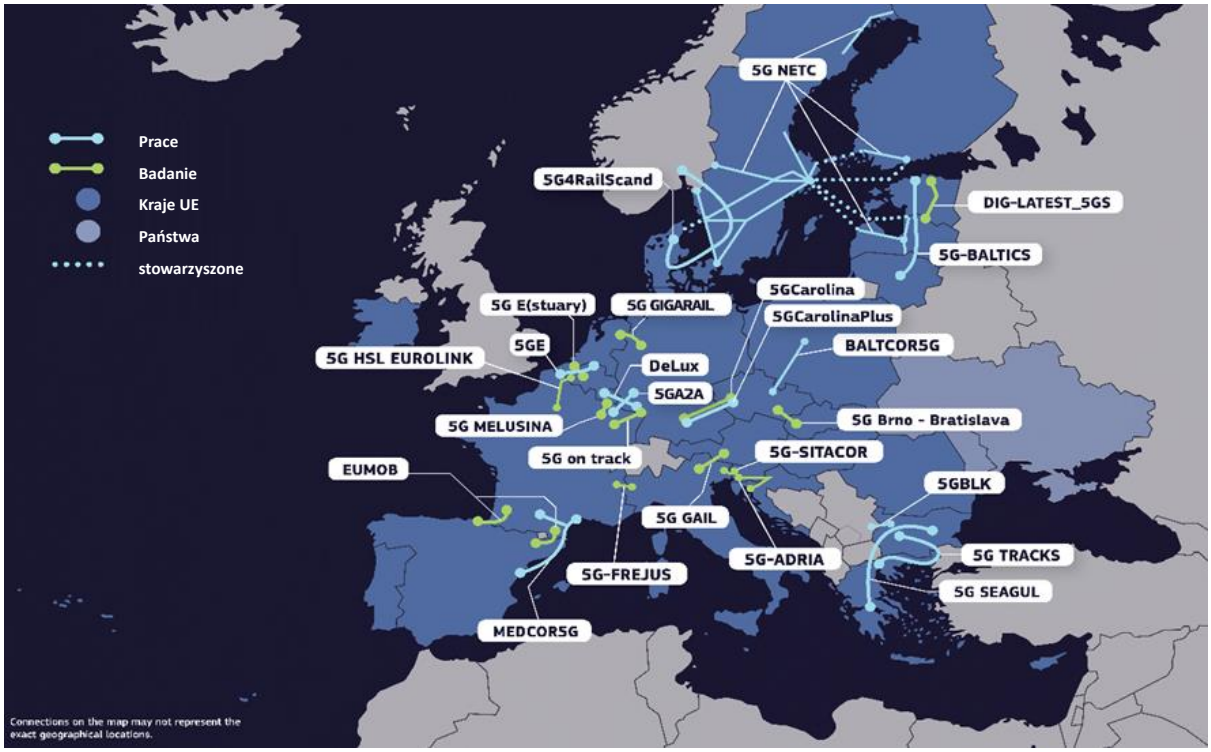

Projekty dotyczące zasięgu 5G wzdłuż głównych korytarzy sieci TEN-T stanowią dobry przykład **synergii** między różnymi komponentami CEF. Komponent CEF – Technologie cyfrowe wspiera również wdrażanie transgranicznej infrastruktury cyfrowej (i) w celu przyspieszenia cyfryzacji sektorów energii i transportu poprzez zwiększenie interoperacyjności i normalizację (operacyjne platformy cyfrowe – ODP) oraz (ii) w celu uruchomienia „spirali sukcesu" inwestycji w wyniku partnerstwa publiczno-prywatnego. W ramach zaproszeń do składania wniosków dotyczących ODP z 2022 r. sfinansowano projekt poświęcony koordynacji i wsparciu, który przygotowuje grunt pod projekt dotyczący prac w ramach drugiego wieloletniego programu prac komponentu CEF – Technologie cyfrowe na lata 2024–2027.

IV. Reakcja CEF na niedawny kryzys

W ostatnich latach CEF dowiódł swojej elastyczności w reagowaniu na nieprzewidziane wyzwania i kryzysy. W związku z niczym niesprowokowaną wojną napastniczą Rosji Ukraina i Mołdawia zwróciły się o formalne stowarzyszenie z programem CEF (porozumienia podpisano 9 maja i 6 czerwca 2023 r.). Dzięki temu beneficjenci z tych krajów mogą niezależnie uczestniczyć w zaproszeniach do składania wniosków w ramach instrumentu i być obserwatorami na posiedzeniach Komitetu CEF. UE zawiesiła w odniesieniu do tych państw krajowe wkłady finansowe na rzecz programów UE, dopóki oba państwa borykają się z wyzwaniami finansowymi spowodowanymi wojną.

Transport:

Po tym, jak rozpoczęła się rosyjska inwazja na Ukrainę w lutym 2022 r., przydział puli środków na **mobilność wojskową** został w maksymalnym stopniu przyspieszony. Komisja przyspieszyła ewaluację pierwszego zaproszenia do składania wniosków dotyczącego mobilności wojskowej z 2021 r. (który był otwarty do stycznia 2022 r.), a w maju 2022 r. (cztery miesiące wcześniej niż planowano) niezwłocznie ogłosiła drugie zaproszenie do składania wniosków dotyczące mobilności wojskowej. Pozostały budżet został rozdysponowany na wczesnym etapie, a ostatnie zaproszenie do składania wniosków ogłoszono w maju 2023 r. W związku z tym w ciągu zaledwie dwóch i pół roku poziom wykorzystania puli środków na mobilność wojskową wyniósł 1,7 mld EUR. W trakcie trzech zaproszeń do składania wniosków wskaźnik ponadplanowych wniosków stale wzrastał z 1,2 w przypadku zaproszenia do składania wniosków z 2021 r. do 4,7 w ostatnim zaproszeniu z 2023 r., co wskazuje również na rosnące potrzeby inwestycyjne w zakresie infrastruktury podwójnego zastosowania.

Wykres 3: ***Tendencje w zakresie zapotrzebowania na finansowanie mobilności wojskowej w ramach CEF (w mln EUR)***

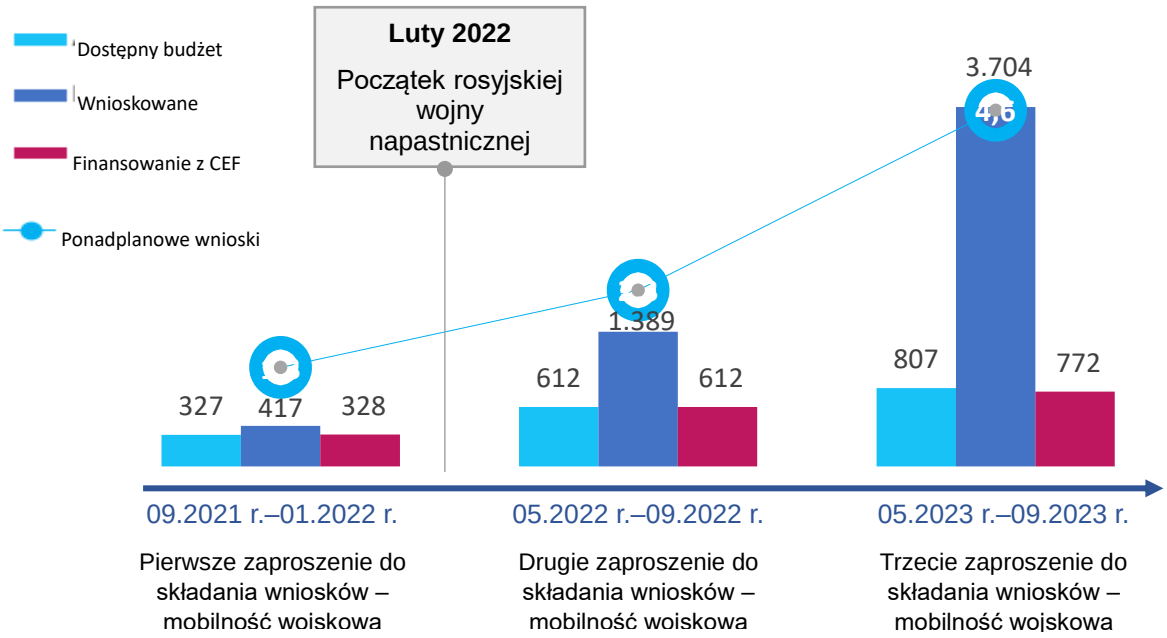

Komponent CEF – Transport dowiódł również swojej sprawności poprzez zaspokajanie krytycznych potrzeb, które pojawiły się na granicach zewnętrznych UE z Ukrainą i Mołdawią. Finansowanie w ramach komponentu CEF – Transport wspiera inicjatywę **„korytarzy solidarnościowych”** i przyczynia się do ustanowienia alternatywnych tras transportu towarów do i z Ukrainy i Mołdawii po blokadzie ukraińskich portów. W sumie (w

następstwie zaproszeń do składania wniosków z 2022 i 2023 r.) w ramach komponentu CEF – Transport zapewniono finansowanie w wysokości około 1,5 mld EUR na projekty usprawniające korytarze solidarnościowe i zapewniające lepsze połączenia Ukrainy i Mołdawii z sąsiadującymi państwami członkowskimi UE (Polska, Słowacja, Węgry i Rumunia). Projekty te powinny zwiększyć przepustowość i dostęp do kluczowych drogowych i kolejowych przejść granicznych w ramach sieci TEN-T poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury, poprawę parkingów, obiektów przeładunkowych oraz wyposażenia. Wsparcie dla Ukrainy obejmuje również projekty dotyczące opracowania normy europejskiej (UIC) dotyczącej szerokości toru w Ukrainie w celu poprawy połączeń kolejowych z sąsiednimi państwami członkowskimi. Pierwsze rezultaty są już widoczne w terenie.

Pandemia COVID-19 i rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie doprowadziły do wysokiej inflacji, wzrostu kosztów materiałów budowlanych, uszczuplenia siły roboczej i zakłócenia łańcuchów dostaw. Oznaczało to, że projekty w ramach CEF wymagały szybkiego zastrzyku środków finansowych na realizację planowanych działań. Wieloletni program prac został zatem zmieniony, co umożliwiło wykorzystanie całego budżetu dostępnego w obecnych WRF w zaproszeniach do składania wniosków w ramach komponentu CEF– Transport w latach 2023 i 2024.

Energia:

Pandemia COVID-19 i rosyjska inwazja na Ukrainę wpłynęły również na realizację projektów energetycznych finansowanych w ramach CEF ze względu na gwałtowny wzrost cen energii, znaczny wzrost kosztów i niedobory dostaw komponentów potrzebnych do projektów infrastrukturalnych. Spowodowało to opóźnienia w niektórych projektach, w szczególności związane z potrzebą wdrożenia alternatywnych rozwiązań technicznych i zapewnienia dodatkowego finansowania.

W maju 2022 r., w odpowiedzi na rosyjską inwazję, Komisja przyjęła plan **REPowerEU**[19], który doprowadził do przyjęcia szeregu aktów prawnych mających na celu zmniejszenie zależności od rosyjskich paliw kopalnych, dywersyfikację źródeł dostaw gazu, zmniejszenie zużycia energii oraz przyspieszenie wprowadzania odnawialnych źródeł energii.

Chociaż obecne rozporządzenie w sprawie CEF i zmienione rozporządzenie w sprawie TEN-E weszły w życie przed planem REPowerEU, są one dostosowane do jego celów. Od 2013 r. projekty finansowane w ramach komponentu CEF – Energia przyczyniają się do integracji unijnego rynku energii poprzez wzmocnienie połączeń transgranicznych i zwiększenie bezpieczeństwa dostaw. W latach 2021, 2022 i 2023 przyznano dotacje na prace w obszarze magazynowania gazu, które będą stanowić odpowiedź na obawy dotyczące bezpieczeństwa dostaw gazu w Europie Południowo-Wschodniej – regionie ponoszącym najbardziej bezpośrednie konsekwencje cięć rosyjskich dostaw.

Zmienione rozporządzenie w sprawie TEN-E wyłącza kategorie infrastruktury paliw kopalnych z kwalifikowalności jako PWsZ i obejmuje nowe kategorie infrastruktury, które mają kluczowe znaczenie dla dekarbonizacji, w szczególności projekty wodorowe i morskie sieci elektroenergetyczne. Projekty transgraniczne w dziedzinie energii odnawialnej

[19] Komunikat Komisji w sprawie planu REPowerEU, COM(2022) 230 final, 18.5.2022.

przyczyniają się do racjonalnego pod względem kosztów wykorzystania dodatkowych zdolności w zakresie energii odnawialnej, które pomagają zmniejszyć zależność UE od paliw kopalnych.

Technologie cyfrowe:

Jak określono w zakresie projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w sektorze cyfrowym, CEF może przyczynić się do rozszerzenia i wzmocnienia łączności cyfrowej między UE a jej sąsiadami. Projekt **East West Gate** (finansowany w ramach drugiego zaproszenia do składania wniosków) umożliwi świadczenie usług cyfrowych na rzecz Ukrainy i bezpośrednio zwiększy możliwości i zdolności komunikacyjne zarówno z Ukrainą, jak i między państwami UE.

W kontekście rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie oraz konfliktów i niestabilności na Bliskim Wschodzie konieczne stało się zwiększenie odporności i redundancji **infrastruktury cyfrowej łączącej Europę z Azją**. W ramach CEF sfinansowano już trzy projekty układania kabli w regionie Arktyki, a mianowicie Far North Fiber, Polar Connect i TUSASS CONNECT. Projekty te są częścią wizji łączności z Arktyką, która docelowo doprowadzi do stworzenia alternatywnej trasy między Europą a Azją.

Szereg projektów finansowanych w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe zwiększa łączność cyfrową wewnątrz Europy i z sąsiadującymi z nią regionami, w tym z państwami Afryki Północnej i Europy Wschodniej (Ukraina i Mołdawia), odzwierciedlając szerszą strategię geopolityczną mającą na celu wzmocnienie odporności cyfrowej Europy, wspieranie integracji gospodarczej oraz promowanie stabilności w regionie. Dzięki rozbudowie sieci o dużej przepustowości i dostosowaniu standardów cyfrowych program służy jako środek przeciwdziałający wpływom zewnętrznym i ustanawia kontrolę nad krytyczną infrastrukturą cyfrową.

Komponent CEF – Technologie cyfrowe odgrywa również ważną rolę w tworzeniu alternatywnych rozwiązań w zakresie łączności cyfrowej, wzmacnianiu odporności sieci komunikacyjnych oraz badaniu szlaków umożliwiających ominięcie tradycyjnych, nadużywanych wąskich gardeł, takich jak Kanał Sueski.

Ponadto rygorystyczne wymogi kwalifikowalności w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe dotyczące promotorów projektów i wykorzystywanego sprzętu przyczyniają się do bezpieczeństwa i niezawodności finansowanej krytycznej infrastruktury łączności cyfrowej.

V. Sytuacja budżetowa i ocena postępów

Przegląd śródokresowy obecnych WRF zakończony w 2024 r. nie doprowadził do żadnych zmian w budżecie CEF w żadnym z trzech sektorów. Niemniej w poszczególnych programach sektorowych wprowadzono pewne zmiany w budżetach w porównaniu z kwotami referencyjnymi określonymi w podstawie prawnej, jak opisano poniżej.

Aby środki przydzielone w ramach CEF i wspierane projekty były bardziej widoczne i przejrzyste, w styczniu 2023 r. CINEA uruchomiła publiczną tablicę wskaźników[20]. Obejmuje ona wszystkie projekty i programy zarządzane przez CINEA, w tym w ramach komponentów CEF – Transport i CEF – Energia. Narzędzie to umożliwia każdemu znalezienie aktualnych informacji na temat projektów, ich finansowania i beneficjentów, a także wykresów wizualizujących dane. CINEA wydała również dwie interaktywne publikacje prezentujące osiągnięcia programu od 2014 r.: jedną dotyczącą komponentu CEF – Transport[21] i drugą poświęconą komponentowi CEF – Energia[22], a także specjalną publikację na temat synchronizacji państw bałtyckich[23].

Informacje na temat przydziału środków budżetowych oraz projektów w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe znajdują się na stronie internetowej HADEA[24].

Więcej informacji na temat wykonania budżetu CEF można również znaleźć na portalu Komisji dotyczącym wyników[25]. Informacje te opierają się na deklaracjach dotyczących wyników programów przedkładanych co roku w ramach każdego programu.

Transport:

250 mln EUR z budżetu komponentu CEF – **Transport** wykorzystano na finansowanie europejskiego aktu w sprawie czipów. Budżet komponentu CEF – Transport wspiera również dodatkowe wydatki administracyjne wynikające z pakietu „Gotowi na 55”, w szczególności inicjatyw FuelEU Maritime i ReFuelEU Aviation, a od niedawna także wynikające ze zmienionego rozporządzenia w sprawie Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa Morskiego oraz z rozporządzenia w sprawie jednolitej europejskiej przestrzeni powietrznej 2+.

Jak opisano powyżej, budżet komponentu CEF – Transport został skoncentrowany na początku okresu 2021–2024. Do tej pory przydzielono ponad 21 mld EUR po podpisaniu projektów wybranych w ramach zaproszeń do składania wniosków z lat 2021, 2022 i 2023 (10,5 mld EUR z ogólnej puli środków, 9,3 mld EUR z puli środków poświęconych spójności) oraz w ramach zaproszeń do składania wniosków dotyczących mobilności wojskowej (całość kwoty 1,7 mld EUR z puli środków na mobilność wojskową). Kwota ta obejmuje również 1,3 mld EUR przydzielone na projekty infrastrukturalne dotyczące paliw alternatywnych w ramach pierwszego wieloetapowego zaproszenia do składania wniosków dotyczącego AFIF.

Pozostały budżet CEF zostanie przydzielony w ramach zaproszenia do składania wniosków na 2024 r. i drugiego wieloetapowego zaproszenia dotyczącego AFIF, przy budżecie wynoszącym odpowiednio 2,5 mld EUR i 1 mld EUR. Zaproszenie do składania wniosków na 2024 r. zostało zamknięte pod koniec stycznia 2025 r. i jest obecnie poddawane ewaluacji,

[20] Portfel projektów CINEA – Strona główna | Arkusz – Qlik Sense (europa.eu).
[21] Bardziej ekologiczna infrastruktura transportowa dla Europy w latach 2014–2024: Budowa infrastruktury dostosowanej do przyszłych wyzwań dzięki instrumentowi „Łącząc Europę” – Transport.
[22] Połączona zrównoważona infrastruktura energetyczna dla Europy w latach 2014–2024: Budowa europejskiej sieci energetycznej dostosowanej do przyszłych wyzwań za pomocą instrumentu „Łącząc Europę” – Energia.
[23] CEF – Energia: finansowanie niezbędne do synchronizacji państw bałtyckich z europejską siecią kontynentalną.
[24] O instrumencie „Łącząc Europę” – Technologie cyfrowej – Europejska Agencja Wykonawcza ds. Zdrowia i Cyfryzacji.
[25] Instrument „Łącząc Europę” – Wyniki – Komisja Europejska.

natomiast drugie wieloetapowe zaproszenie do składania wniosków dotyczące AFIF ogłoszono w lutym 2024 r. i będzie ono obowiązywać do początku 2026 r.

Pierwsze umowy o udzielenie dotacji w ramach obecnych WRF podpisano w 2022 r. po pierwszym zaproszeniu do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Transport ogłoszonym w 2021 r. Ponieważ projekty dotyczące badań trwają od dwóch do trzech lat, a projekty dotyczące prac budowlanych od czterech do pięciu lat, większość projektów w ramach komponentu CEF – Transport nadal znajduje się na wczesnym etapie realizacji. Obecnie realizowanych jest ponad 600 projektów. Jedynie kilka małych projektów (23) zostało już ukończonych (np. infrastruktura paliw alternatywnych czy bezpieczne i chronione parkingi). Jak dotąd projekty postępują zgodnie z oczekiwaniami i z odpowiednimi umowami o udzielenie dotacji. Ewentualne opóźnienia mogą pojawić się dopiero w nadchodzących latach.

W ramach komponentu CEF – Transport z powodzeniem wdrożono zasadę „wykorzystaj lub strać". Jeżeli realizacja projektu jest opóźniona, jego zakres zostaje dostosowany, a dotacja odpowiednio zmniejszona. Budżet jest następnie udostępniany w ramach innego zaproszenia do składania wniosków („środki powracające").

Energia:

Środki na zobowiązania w ramach komponentu CEF – **Energia** na lata 2021–2023 początkowo wyniosły 2 397 mln EUR, w tym 5,9 mln EUR dochodów pozyskanych w 2021 r. z nakazów odzyskania środków w ramach poprzedniego instrumentu CEF na lata 2014–2020[26].

Dotacje przyznane na podstawie zaproszeń do składania wniosków dotyczących PWsZ i projektów dotyczących współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej w latach 2021–2024 wyniosły łącznie 3 542 mln EUR, przy czym zaproszenia do składania wniosków dotyczące współpracy transgranicznej w dziedzinie energii odnawialnej na 2024 r. nadal oczekują na rozpatrzenie.

Kwotę 430 mln EUR przesunięto ze środków na zobowiązania w ramach komponentu CEF – Energia na 2023 r. do komponentu CEF – Transport. Pokazuje to, że budżet CEF jest wykorzystywany w trzech sektorach w najbardziej efektywny sposób. W 2023 r. portfel projektów, którym przyznano finansowanie w ramach komponentu CEF – Energia, był nadal ograniczony, a niektóre z nich borykały się z opóźnieniami w realizacji. Jednocześnie w ramach komponentu CEF – Transport budżet został skoncentrowany w początkowym okresie, a przesunięty budżet można było wykorzystać w ramach zaproszeń do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Transport na 2023 r.

Przesunięty budżet zostanie zwrócony do komponentu CEF – Energia od 2025 r. i oczekuje się, że zostanie rozdysponowany w kolejnych latach, ponieważ przewiduje się znaczne potrzeby inwestycyjne w nowych kategoriach infrastruktury energetycznej (w szczególności sieci przesyłowych energii morskiej i wodoru). Wyniki zaproszenia do składania wniosków z 2024 r. dotyczącego PWsZ i PWzZ w ramach CEF potwierdziły, że: przyznane dotacje

[26] Zgodnie z pierwszym wieloletnim programem prac na 2021 r., C(2021) 5791 final z dnia 6 sierpnia 2021 r.: Decyzja wykonawcza Komisji w sprawie finansowania sektora energetycznego w ramach instrumentu „Łącząc Europę" oraz przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2021–2027.

wynoszą łącznie 1 250 mln EUR, a projekty dotyczące sieci przesyłowych energii morskiej i wodoru stanowią 24 spośród 41 wybranych wniosków (na kwotę 947 mln EUR, czyli 76 % przydzielonych środków).

Technologie cyfrowe:

150 mln EUR z kwoty odniesienia określonej w podstawie prawnej komponentu CEF – Technologie cyfrowe przeniesiono na potrzeby aktu w sprawie czipów, a 110 mln EUR z kwoty odniesienia przeniesiono do inicjatywy „infrastruktura na rzecz odporności, wzajemnych połączeń i bezpieczeństwa za pośrednictwem satelitów" (IRIS^2) (na lata 2024–2027).

Rozpoczęcie wdrażania komponentu CEF – Technologie cyfrowe zostało nieco opóźnione ze względu na pewne opóźnienia w jego przyjęciu, nowatorski charakter programu oraz innowacyjną naturę niektórych tematów (np. 5G na rzecz opartej na sieci i zautomatyzowanej mobilności). W związku z tym projekty w ramach pierwszego zaproszenia do składania wniosków rozpoczęły się w styczniu 2023 r., projekty w ramach drugiego zaproszenia na początku 2024 r., projekty w ramach trzeciego zaproszenia od początku 2025 r., a projekty w ramach czwartego zaproszenia mają się rozpocząć od początku 2026 r.

Wszystkie trzy zaproszenia w ramach programu prac na lata 2021–2023 były zgodne z harmonogramem planowania „jeden rocznie", a ogólne zobowiązania budżetowe okazały się bardzo dobre i zgodne z przydziałami finansowymi, w szczególności na projekty dotyczące kabli podmorskich przedłożone w ramach naboru dotyczącego cyfrowych bram globalnych.

Chociaż pierwsze wyniki projektów będą dostępne dopiero od 2025 r., obecny portfel projektów można uznać za realizowany zgodnie z planem. Po pierwszych trzech zaproszeniach do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Technologie cyfrowe finansowanych jest obecnie 117 projektów obejmujących główne tematy tego komponentu, przy łącznym budżecie przekraczającym 640 mln EUR.

VI. Wnioski i perspektywy dotyczące pozostałego okresu WRF

Cały budżet komponentu CEF – **Transport** zostanie rozdysponowany w 2025 r. i w ramach obecnych WRF nie planuje się żadnych dalszych zaproszeń do składania wniosków, chyba że będą jakieś ograniczone środki powracające, których nie wykorzystano na projekty.

Wszystkie projekty wybrane w zaproszeniach do składania wniosków w ramach komponentu CEF – Transport mają wysoką wartość dodaną UE i powinny przyczynić się do ukończenia sieci TEN-T. Jednocześnie potrzeby inwestycyjne w zakresie sieci TEN-T pozostają wysokie. Zgodnie ze stanowiskiem koordynatorów sieci TEN-T z kwietnia 2024 r.[27] całkowita wartość inwestycji niezbędnych do ukończenia bazowej i rozszerzonej sieci TEN-T wyniesie 845 mld EUR w ciągu najbliższych 15 lat. Liczba ta uwzględnia wszystkie nowe wymogi dodane podczas zmiany rozporządzenia w sprawie TEN-T. W przypadku projektów o najwyższej

[27] Instrument „Łącząc Europę". Finansowanie transportu dostosowane do przyszłych wyzwań. Stanowisko koordynatorów sieci TEN-T.

unijnej wartości dodanej szacuje się, że pozostała kwota do zainwestowania wyniesie około 210 mld EUR.

Obecna sytuacja geopolityczna wymaga, abyśmy jak najszybciej inwestowali w projekty dotyczące mobilności wojskowej, które zwiększają zdolność do szybkiego przemieszczania wojsk i ciężkich materiałów na dużą skalę. Takie projekty powinny być realizowane w sposób skoordynowany przez państwa członkowskie, aby umożliwić sprawną mobilność transgraniczną.

W przypadku komponentu **CEF – Energia** do 2027 r. Komisja będzie nadal organizować zaproszenia do składania wniosków dotyczące PWsZ i PWzZ oraz transgranicznych projektów w zakresie energii odnawialnej i oczekuje się, że cały budżet zostanie rozdysponowany do końca programu. Wysoka unijna wartość dodana projektów w ramach komponentu CEF – Energia wynika z ich wkładu w integrację wewnętrznych rynków energii, bezpieczeństwo dostaw energii i dekarbonizację systemu energetycznego.

Według badania potrzeb inwestycyjnych opublikowanego w styczniu 2025 r.[28] potrzeby inwestycyjne dotyczące samych tylko transgranicznych projektów elektroenergetycznych i połączeń morskich w latach 2024–2040 wyniosą 130 mld EUR. Projekty współpracy transgranicznej w dziedzinie energii ze źródeł odnawialnych (projekty **CB RES**) mają kluczowe znaczenie dla wykorzystania asymetrii między potencjałem wytwórczym a popytem i są już niezbędne dla państw członkowskich, w których wyczerpano wszystkie możliwości wdrożenia na szczeblu krajowym. Wsparcie UE ma zasadnicze znaczenie dla ułatwienia realizacji takich projektów, które wiążą się z dużymi wydatkami kapitałowymi oraz wyższym poziomem złożoności i ryzyka, na przykład ze względu na trudności z wypracowaniem porozumień w sprawie podziału kosztów i korzyści między państwami członkowskimi.

Drugi program prac komponentu **CEF – Technologie cyfrowe** (2024–2027) opiera się na wynikach i wnioskach wyciągniętych z realizacji pierwszego programu prac (2021–2023) oraz na zmieniających się priorytetach politycznych w obszarze infrastruktury łączności cyfrowej. Komponent CEF – Technologie cyfrowe będzie nadal wspierać łączność szkieletową i zagadnienia związane z 5G, o których mowa powyżej, z pewnymi dostosowaniami w przypadku zaproszeń do składania wniosków dotyczących sieci 5G, które są obecnie zintegrowane z „projektami pilotażowymi na dużą skalę dotyczącymi 5G” (począwszy od czwartego zaproszenia do składania wniosków ogłoszonego 22 października 2024 r.).

W planowanym podziale budżetu w wysokości 865 mln EUR dostępnego na lata 2024–2027 priorytetowo traktuje się zwiększenie zdolności, odporności i bezpieczeństwa łączności transgranicznej UE oraz przewiduje się 542 mln EUR na finansowanie Global Gateways lub kabli podmorskich. Kolejnym priorytetem jest dalsze wdrażanie najnowocześniejszej łączności na potrzeby zaawansowanych i innowacyjnych zastosowań, w związku z czym przeznaczono 205 mln EUR na projekty pilotażowe dotyczące sieci 5G. Na wdrożenie

[28] Komisja Europejska: Dyrekcja Generalna ds. Energii, Finesso, A., Kralli, A., Bene, C., Goodall, F. i in., *Investment needs of European energy infrastructure to enable a decarbonisationd economy – Final report [Potrzeby inwestycyjne europejskiej infrastruktury energetycznej w celu osiągnięcia zdekarbonizowanej gospodarki]*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2025.

transgranicznych połączeń kwantowych między państwami członkowskimi przeznaczono 90 mln EUR.

Trwają prace nad **oceną śródokresową instrumentu „Łącząc Europę" na lata 2021–2027**, która umożliwi dokładniejszą analizę programu CEF. Przeprowadzono przetarg na badanie uzupełniające, a w listopadzie 2024 r. Komisja opublikowała „Ramy monitorowania i oceny" (SWD(2024) 276)[29].

[29] Dokument roboczy służb Komisji – Ramy monitorowania i oceny instrumentu „Łącząc Europę" na lata 2021–2027.